

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

הוראות

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20)

בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי" – (25x2) – 50 נקודות

פרק שני: ספרי קריאה – (50x1) – 50 נקודות

סך הכול – 100 נקודות

שני הפרקים בבחינה הם חובה.

ענו על השאלות על פי ההוראות האלה:

מן הפרק הראשון (שירה) ענו על שתי שאלות.

מן הפרק השני (ספרי קריאה) ענו על שאלה אחת.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימת יצירות.

(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי.

ד. הוראות מיוחדות: (1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם להשיב עליה.

(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

(3) יש לשים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – שירה

(שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי")

(50 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה – 25 נקודות).

1. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

נַעֲרָה מִן הַקְּטָמוֹנִים (חֲתָן-אֶרֶץ) / מירי בן שמחון

נַעֲרָה שְׁחוּרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנִים
 עֲלִיזָה אֶלְפִּנְדָּרִי
 בְּמָקוֹם שְׁנוּעֵד לְאֲנָשִׁים אֲחֵרִים
 מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
 5 כְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה הַטוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
 אַחֵר כִּף תְּדִיחַ רֹצֶפָה
 וְתִתְקַן פְּרָחִים בְּאֶגְרָטֵל
 הִיא מֵתְאִימָה אֶת צָבֵעַ הַחֲלָצָה לַחֲצֵאִית
 הִיא לֹא שָׁמָּה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנִים
 10 הִיא שָׁמָּה עַל זֶה שֶׁכָּבָה עָבָה שֶׁל "מִיָּק אֶפֶ" וְלֹא רוֹאִים כָּל כָּף.
 בְּכָלֵל זְכִיּוּתֶיהָ וְהַצְלָחוּתֶיהָ לֹא תְלוּיּוֹת בָּזָה
 הִיא מְקַפֶּידָה לְמַלֵּא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
 וְאַמוּנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
 15 מִדִּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרְצִיּוֹת, אֲבָל בְּצִדָּק
 בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעֵבֶדָה שְׁכָל כִּף הַרְבֵּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אִיךָ לְהִתְנַהֵג
 זֶה הַטֵּבֵעַ שְׁלָהּ
 הִיא לֹא סוֹבֶלֶת אֶת כָּל אֱלֹה שְׂאוֹמְרִים שְׁטִיּוֹת
 שְׂאִין לָהֶם טַעַם
 20 וְשֹׁלֵא שׂוֹמְרִים עַל הַכְּבוֹד שְׁלָהֶם
 אִמָּא שְׁלָה מֵתָה מִהֶתְקַף לֵב כְּשֶׁהִיָּתָה קִטְנָה
 וְאַבָּא שְׁלָה שָׁרֵת בְּבֵית-סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דָתִי עַל יַד הַבֵּית
 הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵחַ שְׁלָה יַעֲקֹב
 שֶׁהִתְקַדֵּם בְּחַיִּים
 25 וְהוּא אֲדַמִּינִסְטֶרְטוֹר בְּמַחֲלָקַת הַמָּשֶׁק שֶׁל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה
 אַחֲרָאִי עַל כִּף וְכִף עוֹבְדִים
 שֶׁמְקַבְּלִים אֶת הַמְשָׁכָת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

היא כתבנית ומספיקה 120 מלים בדקה
 העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
 30 כל בקר ב־7:30 בדיוק רואים אותה בתחנה
 (יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסדרת).
 בשעות הפגיוות היא סורגת גובלנים
 שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
 אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
 35 אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
 זה טוב בשביל שידע שהיא רצינית
 ושלל יחשב שהיא תסכים לפגי החתנה.
 לפעמים היא יוצאת עם אח שלה יעקב לסרט
 מגלח למשעי ובנעלים מרחצחות
 40 וכל השכונה רואה שהיא מבלה
 והשם שלה נשאר נקי.
 כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
 אומרת "שלוש" ו"מה שלום הילדים"
 יודעת לתפר ויושבת בבית
 45 בחורה רצינית.
 יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן
 יבוא בחור לענין והיא תתחתן
 ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
 ויעריכו את האמא שלהם.

תארו את חיי היום-יום של עליזה אלפנדרי, והסבירו מה תיאור זה מלמד על היחס של המשוררת כלפיה.

2.

לפניכם שיר בלי שם (המתחיל במילים "סְלִימָה אֶת דּוֹמַעַת") מאת אמירה הס.

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

- בית 1
סְלִימָה אֶת דּוֹמַעַת שֵׁם עֲדִין לִיד הַפְּרִיז'יָדָר עִם בְּלוֹחַ הַקָּרַח עַל
הָעִינִים שְׁלִי
זֶה הָיָה בְּצָרִיף הַפַּח
שׁוּם קוֹסִים מְאָרֶץ עוֹצוּ לִי לָאֵן לְרוּץ לֹא בָּא
מְסֻמֶּרֶת נִפְשִׁי שְׁלֹא תִפְרַח
עֲמַדְתִּי לִידָךְ סְלִימָה וְלִילָה בְּמַעֲבָרָה חֲלָף מַעֲלִינוּ כְּמוֹ צֶל כָּבֵד
- בית 2
יֵשׁ לִילוֹת שְׂאֲזָרוֹן קַקְטוּסִים מְעַקְצִים בְּלִשׁוֹן וּבְגוּף
כִּי אֶכְלָתִי מִפְּרִי דַעַת הַצֶּבֶר
- בית 3
הוּא רֵיחַ נְרַקִּיסִים מִשְׁכָּר
מוֹשֵׁף רִגְלֵי יֶלֶד לְרוּץ עִמָּךְ בְּתוֹךְ בְּצַת נַחַל קִישׁוֹן
וְזָרִים בִּידָיו –
רִיצַת בְּקָר חֲלוּמָה אֶל לַע הַבְּצוֹת הַמְּרֵהִיב
הַקִּיצִתָּנִי אֶל בְּקָר שְׁכָלוֹ שָׁכַר וּשְׁעַת בֵּין שְׁמִשׁוֹת אֲדִירָה
חֲפָנָה אֶל תּוֹכִיָּה יֶלְדָה קָלַת גּוּף נוֹשְׁמַת נוֹף
פָּרוּשׁ לְכָל גּוֹלָה אֶל עוֹלָמוֹ.
- בית 4
הֵייתִי עֲשׂוּיָה מְשִׁי טָהוֹר וּמְלֻמָּלָה
וְנִפְשִׁי מְסֻרָּת בְּפֶרַח מְסַרְק שׁוֹלְמִית
- בית 5
מָה לָךְ סְלִימָה טָרָם נוֹלַדְתָּ נִסְפִית אֶל יָמִים גָּזְשִׁים וְאַתָּה עוֹדָךְ
נָצוֹן מִתְּהַפֵּף לְאִשָּׁה בְּעוֹלַת אִישׁ, יֶלְדָה יְתוּמָה מֵאֵב
וְאִין לָהּ חוּבָק. וְרַק אֲנִי נִצַּבְתִּי לָךְ מְרַחוֹק עַל שְׁפַת הַיָּאוֹר
מְאֻסָּפֶת אוֹתָךְ אֶל תּוֹכִי גְרָה אֲסוּפִית
- בית 6
עֵינֶיךָ כֹּה קִטְנוֹת וְיוֹקְדוֹת רָגַשׁ סְתוּם
כְּמוֹ חֵד חֲנִית
כְּמוֹ יֶהְלוֹם מְלָטֵשׁ
בֵּין עֵי חֲרָבוֹת שִׁמְחָתְךָ
עוֹד בָּךְ דְּקָלִים וְעֵסִיס הַתָּמָר.

בשיר זה יש תיאורי מקום וסביבה.

ציינו שניים מהם, והסבירו את תרומתם לעיצוב חוויית ההגירה כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר.

3. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

וְהַגִּירַת הַזֶּה / יהודה עמיחי

וְהַגִּירַת הַזֶּה לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 דָּמִי מִמָּשִׁיךְ עֲדִין לְשִׁחְשֹׁק בְּדַפְנוֹתֵי
 גַּם אַחַר שֶׁכָּבַר הַנַּח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
 וְהַגִּירַת הַזֶּה לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 5 רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
 הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צַעֲדֵי דוֹרָכִים בָּהּ.
 גּוֹרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחֵר חֲצוֹת.
 הַשֹּׁג וְנִסְיָגָה. לִילָה מְזִכִּיר יוֹם מְשֻׁכָּח.
 עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מִדְּבַר גָּדוֹל
 10 וְנִרְגָּעוּ מְעַט. אִשָּׁה אַחַת. כָּלְלִי מְשֻׁחָק
 שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הֵיטֵב. חֲזִי כָּאֵב וְכֹבֵד.
 עוֹד עֹכְשׁוֹ לְבִי, בְּקֶשֶׁי יִשְׁתַּכֵּר
 בְּלָחֶם אֲהַבְתּוּ הַיּוֹמִיוֹמִית. הַזֶּה בְּמוֹ הַגִּירָתָם.
 עַל אֵם הַדֶּרֶךְ, בָּהּ אֲנִי תָמִיד יְתוֹם בְּלִי אֵם,
 15 צָעִיר מְדִי בְּשִׁבְלִי לְמוֹת, זָקֵן מְדִי לְמִשְׁחָקִים.
 וְעִיפוֹת חוֹצֵב וְרִיקְנוֹת הַמְּחַצֵּבָה בְּגוֹף אֶחָד.
 אֲרַכְאוֹלוֹגִיָּה שֶׁל עֲתִיד, בְּתֵי נִכּוֹת
 שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהַגִּירַת הַזֶּה
 לֹא נִרְגָּעָה בִּי, וּמַעֲמִים מָרִים לְמִדָּתִי
 20 שְׁפוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
 בֵּין הַבָּתִּים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאַנְיּוֹת תָּמִיד.
 וְכָבֵר עוֹרָקִי וְגַם גִּידִי כִּסְבֵּךְ
 שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֶתִּיר. וְאַחֲרֵכֶךְ
 מוֹתִי וְסוֹף לְהַגִּירַת הַזֶּה.

הסבירו את התרומה של החזרה בשיר על המשפט "וְהַגִּירַת הַזֶּה לֹא נִרְגָּעָה בִּי" לבניית המשמעות של השיר.

הדגימו את דבריכם.

4. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
וסבתך היתה הולכת פה מתחת לשקמה
וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפר' הלא מוגן 5
ומציצות מעל ראשה את ציצי המלחמה הנוראה מכל –
המלחמה על שטח המחיה.
וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
כי אלו הן סימפוניות מפלאות
לקבוד השחר הבוקע מחדש, 10
אולי אפילו לכבודה.
וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה –
ואת השאר אתה יודע, בודאי.

הסבירו את התפקיד של כל אחת מן הדמויות האלה: הדובר, הסבתא והנכד, בבניית המשמעות של השיר.

5. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

על שתיקתם של התימנים / אהרן אלמוג

אל בית סבי באו תימנים ממחנה יוסף
ישבו ושתקו
כשאחד שר השני חכה
כך גדלתי בין נהמה
לשתיקה
עכשו התקינו לאבי טלפון והוא יושב
ומחכה לצלצול
שמונים שנה שתק שתקו אבותיו
עכשו הוא רוצה שיקשיבו לדבריו

המשורר מתאר את אביו יושב "ומחכה לצלצול".

הסבירו את התרומה של הסיטואציה הזאת לבניית המשמעות של השיר.

6. קראו את השיר שלפניכם, וענו על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

מִתַּחַת לְפָנֵי הָאָדָמָה / אלי אליהו

וְמָה לַעֲשׂוֹת שְׂאֲצָלִי
הַנְּתוּחַ הַצָּלִיחַ וּבִגְדָד
מִתָּה. וְלֹא נֹתֶרָה
אֶלָּא הַמוֹסִיקָה שֶׁהִיא אָבִי
שׁוֹמֵעַ בְּתַחֲנוּת הַבּוֹשָׁה,
כְּשֶׁהִמְתִּין בְּחִנּוּן הַתַּת־קֶרְקָעִי,
לְקַחַת אוֹתִי אֶל צָבֵא הָעֵם
בְּדַרְכּוֹ לַעֲבֹדָה.

וְלֹא אֶשְׁכַּח לְעוֹלָם
אֶת עֶצֶב יָדוֹ הַמְּגִשֵּׁשֶׁת
אֲחֵר הָעֵבְרִית, לְהַחֲלִיף מֵהָר,
לְפָנֵי שִׁיּוּצֵאִים וְעוֹלָם
מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה.

א. מהי חוויית ההגירה של האב בשיר זה? הסבירו והדגִּימוּ את דבריכם. (15 נקודות)

ב. האם חוויה זו השפיעה על חיי בנו? נמקו והדגִּימוּ את דבריכם. (10 נקודות)

פרק שני – ספרי קריאה (50 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 7–10.

המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון

7. אילו רגשות (למשל כעס, זלזול, חמלה, כאב, הערכה, הזדהות) עוררה בכם דמותו של כריסטופר בון? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על עלילת הספר.

8. החיפוש אחר האמת מניע את העלילה של הספר "המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה". הסבירו והדגימו קביעה זו.

הנכדה של מר לין / פיליפ קלודל

9. אילו רגשות (למשל כעס, זלזול, חמלה, כאב, הערכה, הזדהות) עוררה בכם דמותו של מר לין? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על עלילת הספר.

10. למרות קשיי השפה, מר לין ומר בארק מצליחים ליצור קשר קרוב וחם. הסבירו והדגימו כיצד קשר זה בא לידי ביטוי ביצירה.

בהצלחה!